

CFSP

The European Union's Global Strategy
on Foreign and Security Policy
and the Western Balkans

ZAKLJUČCI SA KONFERENCIJE

Centar za međunarodnu i bezbednosnu politiku – ISAC fond je 14. jula 2016. godine u Beogradu organizovao prvu javnu prezentaciju nove Globalne strategije bezbednosne i spoljne politike EU u Evropi. Dokument je objavio i podržao Evropski savet 29. juna. Konferencija je bila sačinjena od tri panela:

1. *Uvodno izlaganje – Kakve promene će doneti nova Globalna strategija EU?*
2. *ZSBP, nova Globalna Strategija i Zapadni Balakan: interesi, vrednosti i pretnje.*
3. *Stvaranje Evropske bezbednosne politike i uloga civilnog društva.*

Konferencija je za glavne ciljeve imala predstavljanje sadržaja, ciljeva i razloga za stvaranje nove Globalne strategije, kao i razmatranje njenog značaja, kako za EU u celini tako i za Srbiju i Zapadni Balkan, kako u periodu nakon referenduma kojim je odlučeno da Velika Britanija napusti EU, tako i dugoročno. Osim toga, održavanjem ove konferencije pokušano je da se naglasi važnost promišljanja i debate oko odnosa Srbije i Zapadnog Balkana sa EU, posebno kada je u pitanju Spoljna i bezbednosna politika Evropske unije, i da se ukaže na potencijalne mogućnosti i prepreke u budućnosti.

Konferenciji su prisustvovali sadašnji i bivši zvaničnici država članica EU, predstavnici Vlade Srbije, narodni poslanici, zvaničnici iz različitih ministarstava, poslanici Evropskog Parlamenta, predstavnici diplomatskog kora, eksperti iz EU i Srbije kao i predstavnici civilnog društva.

Detaljnu agendu konferencije sa listom svih govornika možete pronaći na sajtu ISAC fonda www.isac-fund.org, dok kratak pregled konferencije možete pogledati na našoj zvaničnoj Facebook stranici.

U nastavku se nalaze zaključci i preporuke do kojih se došlo na konferenciji:

Opšti zaključci o novoj Globalnoj strategiji EU, procesu njenog nastanka i o koracima koji slede

- Referendum o izlasku Velike Britanije iz EU najavio je novo doba u kontekstu procesa evropskih integracija. Za očekivati je da će u bliskoj budućnosti EU postati znatno diferenciranija Unija na unutrašnjem planu, odnosno da će u različitim politikama različite grupe država moći da ubrzaju dublje oblike integracije zasnovane na pravilima i principima (slično Evrozoni ili Šengenu, ali sa znatno većom institucionalizacijom). Ako EU krene da se razvija u tom pravcu, Zapadni Balkan i Turska, pa čak i neke države Evropske politike susedstva, mogu da očekuju bližu integraciju sa EU. To će verovatno u velikoj meri olakšati širenje EU na zemlje Balkana.
- U saradnji u oblasti spoljne politike u okvirima EU nema toliko podela, kao što je to slučaj sa nekim drugim politikama, i postoji suštinski interes za saradnju. Taj deo nije „zatvoren“ evroskepticizmom i upravo iz tog razloga nova Globalna strategija bi mogla da posluži u promociji znatno integrisanijeg pristupa i bliže saradnje, čime bi pomogla Evropskom projektu u kriznom momentu u kom se nalazi. Globalna strategija bi mogla da posluži kao polazna tačka za bolju i uticajniju spoljnu politiku EU.
- Kako bi se osiguralo da nova Globalna strategija bude uspešna, neophodno je da prvo bude usvojena od strane vlada svih država članica EU i da na taj način postane osnova za njihovo dalje orjentisanje u spoljnoj politici. Imajući u vidu da strategija pokriva sve oblasti koje mogu imati uticaj na spoljnu politiku, treba osigurati da se sva ministarstva upoznaju sa Globalnom strategijom i da njen sadržaj prihvate kao smernice za njihove dalje aktivnosti..
- Proces refleksije i informisanja, koji je primenjen prilikom izrade Globalne strategije, treba da se nastavi. Takođe, trebalo bi uvesti stalne debate u državama članicama o elementima spoljne politike EU. Na taj način bi se osigurala dugotrajnost i primenljivost nove Globalne strategije, kao i jačanje i razumevanje potrebe za saradnjom. Javnost bi morala da bude više uključena u proces, pre svega zbog sve veće zainteresovanosti za pitanja spoljne politike, što je delimično prouzrokovano usponom ekstremne desnice i ksenofobičnih partija. Nacionalni i evropski eksperti, kao i diplomate trebalo bi da se više pojavljuju u školama, lokalnim zajednicama, univerzitetima i drugim mestima kako bi diskutovali o novoj Globalnoj strategiji. Ovakvi sastanci bi predstavljali odličnu priliku ne samo za objašnjavanje i približavanje Globalne strategije, već i uopšte saradnje u okvirima EU.
- Institucije EU i države članice bi trebalo da raspravljaju o Globalnoj strategiji i sa protivnicima odnosno neistomišljenicima. Ove diskusije bi doprinele boljem razumevanju međusobnih ciljeva i ujedno bi smanjile mogućnost za nesporazume koji bi mogli puno da koštaju.
- Primena Strategije mora da bude podeljena između institucija EU i država članica, naročito pošto su različiti akteri odgovorni za različite oblasti politike EU. Ipak, EU mora da bude ta koja će „sedeti za volanom“ kako bi se osiguralo da Strategija ostane u zamišljenom obliku.

O elementima Globalne strategije

- Prethodne dve decenije oblikovanja ZSBP i ZOBP bile su obeležene intenzivnom debatom o prirodi bezbednosne saradnje u Evropi između „atlantista“ i „komunitarista“. „Atlantisti“ su se plašili da dublja integracija za cilj ima da zameni NATO. Međutim, situacija se promenila, i oni bi sada, kao i SAD, voleli da Evropa ima veću odgovornost za sopstvenu bezbednost. Globalna strategija poziva na veći stepen saradnje ali, imajući u vidu Ugovor iz Lisabona i prirodu bezbednosnih problema uopšte, oblast odbrane će ipak, barem u nekoj doglednoj budućnosti, morati da ostane u nacionalnoj nadležnosti država članica EU. Međutim, ukoliko države članice žele da obezbede sigurnost svojih građana, one će morati da deluju u cilju uspostavljanja principa „udruživanja i deljenja“ odbrambenih sposobnosti na nivou EU. Globalna strategija prepoznaje ovu potrebu i poziva na dublju saradnju kroz razvijanje zajedničkih mogućnosti i davanje podsticaja za zajedničko delovanje.
- Vodeći princip Globalne strategije EU jeste „principijelni pragmatizam“. Nova Globalna strategija nastavlja da promoviše vrednosti EU i zagovara dalje angažovanje, ali ujedno i prihvata postojanje određenih ograničenja, kao i sve izraženija potrebu za realpolitikom i pragmatizmom prilikom suočavanja sa izazovima 21. veka. Prilagođeni pristup u spoljnoj politici EU treba da postane pravilo a ne izuzetak, što bi dalje značilo da EU mora postati realističnija po pitanju svojih sposobnosti, pogotovo kada se radi o njenoj moći da utiče na promene u susedstvu.
- Odnosi sa Rusijom predstavljaju veoma važan izazov za EU i u tom smislu je neophodno da svi zvaničnici EU i država članica govore jedinstvenim glasom kada su u pitanju sledeći problemi: 1) Moraju se poštovati granice utvrđene Helsinškim principima; 2) EU i Rusija imaju mnoštvo zajedničkih interesa i izazova tako da bi za obe strane najbolje bilo ukoliko bi sarađivale.

O značaju Globalne strategije za Zapadni Balkan

- Zapadni Balkan je i dalje, kao i prethodnih godina, jedan od krucijalnih regiona za bezbednost EU, strateško dvorište Unije u suočavanju sa izazovima poput migrantske krize, borbe protiv terorizma i dr. Ovaj region i EU dele zajedničke interese, izazove i mogućnosti, i suštinski se može reći da su EU i Zapadni Balkan „sapuntnici na istom brodu“.
- Postoji očigledna potreba da region Zapadnog Balkana bude uključen u strateška razmatranja EU. Partnerski odnos sa državama Zapadnog Balkana, koji je bio očigledan tokom migrantske krize 2015. godine, mogao bi biti veoma koristan. To bi ih nesumnjivo dodatno podstaklo u sprovođenju reformi radi dostizanja standarda EU i doprinelo bi bližem upoznavanju javnosti sa prednostima koje nosi članstvo u EU.
- Globalna strategija još jednom potvrđuje evropsku perspektivu celog regiona, sa punim članstvom u Uniji kao krajnjim ishodom procesa. Međutim, proces proširenja se i dalje zasniva na prethodno utvrđenim principima, kao i oštrom i jasnom uslovljavanju u procesu pristupanja ovih zemalja. Treba naglasiti da neće biti nikakvog menjanja ovih principa, budući da EU mora da zadrži svoj kredibilitet. Isto tako, neće biti paket aranžmana, i svaka zemlja će imati svoj jedinstveni put ka članstvu u EU

- Takođe, očigledno je da je proces proširenja EU u poslednjih nekoliko godina postao politizovan, što se posebno pokazalo nedavnim odlaganjima otvaranja Poglavlja 23 i 24 u pregovorima sa Srbijom. Ipak, treba imati u vidu da ovakvo postavljanje ne predstavlja ništa novo u praksi EU i da je Francuska još pre 40 godina, u nekoliko navrata, blokirala članstvo Velike Britanije u EU. Ipak, EZ/EU je uvek iznalazila rešenja i uspevala da prevaziđe ovakve probleme.
- Države Zapadnog Balkana neće postati članice EU preko noći i pristupanje je proces koji će definitivno trajati neko vreme. Ipak, neophodno je da građani ovih država već sada, u toku procesa pristupanja, uoče konkretne koristi koje će im članstvo u EU doneti. Upravo iz tog razloga Globalna strategija poziva na bližu saradnju u pojedinim oblastima (migracije, energetika, infrastruktura, civilno društvo itd.) koja bi se odvijala paralelno, ali koja bi i dalje bila u skladu sa samim procesom pristupanja EU.
- Novi pristup EU prema državama koje su obuhvaćene Evropskom politikom susedstva promoviše pragmatizam i prilagođen je državama koje ne žele, ili nisu spremne, da u potpunosti prihvate sve elemente programa susedske politike i Istočnog partnerstva, i u velikoj meri se razlikuje od prethodnog pristupa koji je bio isti za sve. Ova promena bi mogla imati uticaj i na proces proširenja jer se na taj način omogućava pojedinim državama Zapadnog Balkana, koje nisu zainteresovane za ispunjavanje svih uslova EU, da takođe dobiju svoj jedinstveni program saradnje sa EU, ali koji ne bi sadržao prednosti koje se stiču procesom pristupanja i koji bi zapravo predstavljao lošiju zamenu za to. Na primer, EU bi mogla da ponudi vladama program saradnje koji bi za cilj imao poboljšanje bezbednosti, bez insistiranja na progresivnoj transformaciji države, a istovremeno bi mogla i da dizajnira program koji bi pomogao u poboljšanju otpornosti društva.
- Strategija postavlja okvire strateških prioriteta za države Zapadnog Balkana a na njima je da svoje prioritete, interese i vrednosti definišu tako da odgovaraju navedenim okvirima. Sve države imaju šansu da daju veći i konkretniji doprinos zajedničkim naporima EU.

O Srbiji i procesu pregovaranja prilikom pristupanja EU

- Globalna strategija treba da posluži kao osnova za preispitivanje Strategije odbrane i Strategije nacionalne bezbednosti koje će verovatno biti neophodno radi uspešnog zaključenja pregovora u okviru Poglavlja 31 - Zajednička spoljna, bezbednosna i odbrambena politika. Srbija bi trebalo da oponaša elemente izražene u pristupu EU prilikom procesa izrade Globalne strategije, odnosno da organizuje sopstveni proces razmišljanja i da vodi dijalog sa EU i drugim zemljama Zapadnog Balkana o svojoj spoljnoj politici, uz konsultacije sa pojedinim stranim ekspertima.
- Adaptacija strateškog okvira Srbije će verovatno predstavljati dugotrajan postupak, bar kada je u pitanju Strategija nacionalne bezbednosti, imajući u vidu da bi ovaj proces podrazumevao usklađivanje rada gotovo svih ministarstva u Vladi. Zbog toga, u ovom trenutku, nije moguće predvideti stvarne rokove niti sve izazove i poteškoće do kojih bi moglo doći prilikom ovog procesa. Ipak, Izveštaj o skriningu Poglavlja 31 će svakako biti dobra osnova za anticipiranje toka samog procesa.
- Srbija treba da, što je pre moguće, dobije Izveštaj o skriningu Poglavlja 31 jer bi to razjasnilo šta se tačno očekuje od nje i omogućilo bi joj da napravi sopstveni raspored za sprovođenje neophodnih reformi. Izveštaj o skriningu će omogućiti i bolju komunikaciju sa građanima, posebno kada su u pitanju obaveze u okviru Poglavlja 31 i obezbediće veću privrženost pristupu koji se zasniva na vrednostima EU.

- Uprkos nedostatku usklađenosti sa određenim odlukama i merama ZSBP, Srbija ima značajne rezultate kada su u pitanju drugi elementi koji se odnose na Poglavlje 31, kao što je učešće u vojnim misijama EU i UN. Srbija je pokazala iskrenu želju da nastavi dalje na putu ka EU i sada je na EU da otvori dodatne kanale za komunikaciju sa Srbijom kako bi je podržala u njenoj želji da se prilagodi stavovima EU.
- Srbija treba da započne progresivno usklađivanje sa deklaracijama EU i da počne da primenjuje sankcije i restriktivne mere, onda kada to bude bilo potrebno. Odlaganje ovog procesa i zanemarivanje informisanja javnosti o neophodnosti takvog postupka samo mogu dovesti do još većeg šoka u bliskoj budućnosti.
- Evropska unija treba da primeni dualni pristup kada se govori o odnosima Srbije sa Rusijom: EU treba da ubedi Srbiju da se uskladi sa njenim pristupom i naglasi da agresivno ponašanje Rusije ne može biti tolerisano. Ipak, EU i države članice treba da pokažu i određenu dozu razumevanja za kulturne, ekonomske i društvene veze koje Srbija ima sa Rusijom.
- Srbija je spremna da sprovede Globalnu strategiju, samostalno ili kao deo šireg pristupa EU, budući da se velika većina odredbi odnosi na interese Srbije, kao male evropske zemlja okružene državama EU i NATO. Kao takva, Srbija ima mnogo da ponudi kada je reč o zajedničkom pristupu EU, posebno u vezi sa ZBOP i odnosima EU sa trećim državama sa kojima Srbija ima tradicionalno dobre političke, kulturne i ekonomske veze.
- Kada je u pitanju komunikacija sa EU i njenim institucijama, Srbija bi trebalo da bude aktivnija i da razmišlja i van formalnih okvira. Službeni dijalog je jedna dimenzija, ali Srbija treba da iskoristi svaku moguću priliku da predstavi svoj stav i da utiču na donošenje odluka u Briselu. Savršen primer ovakvog pristupa je dobrovoljno učešće nekih država, kao što je Norveška, prilikom procesa pisanja Globalne strategije. (Norveška je poslala svoj non-paper timu Federike Moggerini kako bi uticali na proces formiranja i usvajanja Strategije).